

Prof. Dr. Verebélyi Imre 70 éves

PROF. DR. PATYI ANDRÁS PhD

REKTOR, HABIL EGYETEMI TANÁR

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM

DR. LAPSÁNSZKY ANDRÁS PhD

TANSZÉKVEZETŐ EGYETEMI DOCENS

SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEM DEÁK FERENC ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR

KÖZIGAZGATÁSI ÉS PÉNZÜGYI JOGI TANSZÉK

Verebélyi Imre szakmai, oktatói és tudományos pályafutásának összefoglalója¹

Verebélyi Imre 1944. július 21-én született, 1967-ben az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi karán „summa cum laude” minősítéssel diplomázott.

¹ Forrás: Rendszerváltás, demokrácia és államreform az elmúlt 25 évben – Ünnepi kötet Verebélyi Imre 70. születésnapja tiszteletére (Szerk.: PATYI ANDRÁS–LAPSÁNSZKY ANDRÁS, Wolters Kluwer Complex Kiadó Budapest 2014., 5–11. oldal

Szakterületén, a helyi és központi igazgatás szervezési és közigazgatási jogi témakörében egyetemi oktatóként, tudományos kutatóként, majd kormányzati szintű közigazgatási vezetőként hazailag, illetve nemzetközileg elismert tevékenységet végzett.

1. 1966 és 1977 között az ELTE Állam- és Jogtudományi Kar Államigazgatási Jogi Tanszékének oktatója volt. Kezdetben gyakorlatokat vezetett, ennek során többek között

adaptálta, és továbbfejlesztette az államigazgatási helyzet-játék-módszert. Később kutatási témáiban előadásokat tartott, majd évfolyamfelelős oktató lett. Egyetemi oktatóként – a tantárgy gyakorlati jellegére tekintettel – már pályakezdőként törekedett az elméleti kérdések gyakorlati alapjainak és következményeinek bemutatására. Ennek érdekében hasznosította a gyakorlatot összegző kiadványokat, a fővárosi igazgatási osztályon eltöltött gyakoronoki munkáját, a helyi igazgatási szerveknél és a minisztériumoknál általa vezetett felmérések és iratelemzések általánosítható gyakorlati tapasztalatait. Egyetemi oktatói munkájának fontos része volt a diákkör segítése, a legjobb hallgatók tudományos diákköri munkáinak inspirálása.

1977-től megbízták a Tanácsakadémia Tanácsszervezési Kutatócsoportjának vezetésével, és másodállásban 1989-ig államigazgatási jogot oktatott az újonnan létrehozott Államigazgatási Főiskolán.

1990-ben az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán címzetes egyetemi tanár lett, 2000-ben habilitált, és az Egyetemi Habilitációs Bizottságba is megválasztották. A köztársasági elnök 2004-ben nevezte ki egyetemi tanárnak. Egyetemi tanárként főállásban 2007-től oktat a győri Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Karán, ahol előkészítette, és tantárgyfelelősként szervezte az európai és nemzetközi igazgatási mesterszak (ENIGMA) megindítását. 2008-tól a Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskolájának alapító vezetője, törzstagja és két tantárgyban oktatója. A győri Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Karon tagja a Habilitációs Bizottságnak, és részt vesz a habilitációs eljárásokban. Oktatás-szervezési feladatai körében a MAB felkérésére egyetemi tanári pályázatokat bírálta el.

Az 1978-tól létrejött Államigazgatási Szervezési Intézet igazgatójaként a kutató-fejlesztő alapfeladatai mellett részt vett a köztisztviselők gyakorlati továbbképzésben. A nyolcvanas években a hágai székhelyű International Union of Local Authorities előbb angol nyelvű előadások megtartására kérte fel, majd pedig megbízta a fejlődő országok vezető köztisztviselőit továbbképző nyugat-európai kurzusok egy részének magyarországi lebonyolításával. 1990-től mint témafelelős közigazgatási államtitkár megszervezte a köztisztviselők új alap- és szakvizsgarendszert, ehhez tananyagot – témavázlatokat – készített. A szakvizsga követelmények és ismeretanyag előkészítő eljárásaiban nagy hangsúlyt helyezett arra, hogy a köztisztviselőknek ne csak a megbízható megvalósítás, hanem a folyamatos megújítás (korszerűsítés) szakmai ismereteit és módszereit is oktassák. 1994 és 1998 között az Országos Szakvizsgabizottság Társelnöke volt.

A oktatói életpályájának utolsó szakaszában a közigazgatási rendszertani ismeretek oktatásának olyan módszerét dolgozta ki, amelyben komplex módon mutatja be a demokrácia, a jogállamiság és a hatékonyság alapvető értékeinek és módszereinek kívánatos érvényesülését az igazgatási alrendszerekben (betűszóval: MERCEDES-modellben). Az Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola vezetőjeként a jogtudományi témák mellett ösztönözte az államtudományi témák oktatását és témakiírását. Három PhD-hall-

gató témavezetője, egy doktorandusz hallgatója nemrég PhD-fokozatot szerzett, korábban pedig egy kandidátusi fokozatot elnyert személynek volt az aspiránsvezetője. Egyetemi oktatói és tehetséggondozási tevékenységét meghatározó mottóként előszeretettel idézte a latin mondást: *non scholae sed vitae discimus*.

2. A tudományos pályára való felkészülés megalapozását öt évtizeddel ezelőtt, 1964-ben egyetemi hallgatóként az államjogi-államigazgatási tudományos diákkörben készített dolgozatával kezdte el az ELTE-n. Később a tudományos diákkörnek a vezetője és az Államigazgatási Jogi Tanszék demonstrátora lett. Tudományos diákköri munkájáért 1965-ban megkapta az Eötvös Loránd Emlékérmet.

Tudományos tevékenységében az alapozó és a fejlesztő típusú kutatások szervesen összekapcsolódtak. A vizsgált tárgykör jellege miatt nem elégedett meg a felszíni jelenségek mélyén meghúzódó lényegi összefüggések leírásával, feltárásával, hanem – ahol lehetett – kereste a tudományosan megalapozott fejlesztési lehetőségeket is. A helyi és központi igazgatás részkérdéseinek kezdeti vizsgálatától fokozatosan eljutott a két alrendszer átfogó kutatásáig. Kutatási módszerei között kiemelt szerepet kapott a nemzetközi és a történeti összehasonlító módszer. A nemzetközi összehasonlítást egyes államok bemutatásával és összevetésével kezdte, később kitért a nemzetközi regionális és világszervezetek összehasonlító következtetéseinek bemutatására és elemzésére. A hazai történeti összehasonlítás során főként az önkormányzatiság polgári kezdeteit, előzményeit vetette össze a későbbi fejlődési folyamatokkal. A hazai eszméletörténeti vizsgálódásai középpontjában Magyary Zoltán munkássága és annak nemzetközi összefüggései álltak. Fejlesztő típusú kutatásai során az adott időszak jogi-politikai rendszer korlátai között lehetséges minél nagyobb szakmai megújításra törekedett.

Külföldi kutatómunkát legelőször 1972-73-ban a Nemzetközi Közigazgatástudományi Intézet brüsszeli központjában mint ösztöndíjas kutató végzett. 1980-tól rendszeresen meghívták külföldi konferenciák szekcióiba, majd plenáris üléseire referensként, előadóként. Kandidátusi értekezését 1979-ben (adatai: *A tanácsai szakigazgatás minisztériumi irányításának államigazgatási alapkérdései. Kandidátusi értekezés, Budapest, MTA Könyvtára, 1979. 234 o.*), MTA doktori értekezését 1988-ban védte meg (adatai: *Önkormányzat és központosítás. Doktori értekezés, Budapest, MTA Könyvtára, 1986. 479 o.*, könyv formájában megjelent: *A tanácsönkormányzat. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1987. 432 o.*)

Saját kutató munkája mellett jelentős kutatás-szervező és vezető tevékenységet végzett az Államigazgatási Szervezési Intézetben, melynek 1978-ban alapító igazgatója, majd 1999 és 2001 között a jogutód Magyar Közigazgatási Intézet főigazgatója volt. Az Intézetben fejlesztési kísérleteket (kisvárosi modell, kétszintű helyi-területi igazgatás, stb.) irányított, ottani kutató munkájában a helyi tanácsok önkormányzati jellegének kiszélesítésével, majd a tanácsok helyi önkormányzatokká alakításával foglalkozott. Az Intézet módszertani központ és kutatási műhely volt, a ku-

tató részlegen dolgozó tudományos munkatársak közül az idők során 14 fő szerzett kandidátusi, PhD-, illetve CSc. tudományos minősítést, illetve MTA nagydoktori címet. Az 1980-as években bevásztották az MTA Szervezéstudományi Bizottságába. 1990 és 1993 között Gérard Marcouval közösen nemzetközi kutatócsoportot vezetett a Nemzetközi Közigazgatástudományi Intézetben. 2007 és 2010 között az OTKA Politikatudományi és Jogtudományi Bizottságát vezette. Több tudományos minősítési eljárásban vett részt mint opponens vagy bírálóbizottsági tag. Főállású munkája mellett megbízások jogviszonyban kutatómunkát végzett a Társadalomtudományi Intézetben, az MTA Jogtudományi Intézetében és a Corvinus Egyetem Közigazgatástudományi Karán. Nemzetközi közigazgatási szakértői megbízásokat teljesített az IULA, az ENSZ, az OECD SIGMA felkérésére Brazíliában, Kínában, Lettországon, Szlovéniában és Oroszországban.

1992 és 1998 között bevásztották szakmája világlapjának az International Review of Administrative Sciences nemzetközi szerkesztőbizottságába. 1990-ben alapító főszerkesztője volt a Magyar Közigazgatás című szakmai-tudományos folyóiratnak, 2007-től pedig az Új Magyar Közigazgatás című szakmai-tudományos folyóiratnak. Jelenleg e folyóirat szerkesztőbizottságának elnöke. Kutató-fejlesztő tevékenységéért és nemzetközi kapcsolaterősítő szakmai munkájáért több elismerésben részesült. Így többek közt 1978-ban az országos felmérésen alapuló tudományos könyvéért az MTA elismerésben részesítette. 1979-ben az amerikai és magyar helyi igazgatási szervek közötti kapcsolatok kiépülését segítő szakmai munkájáért egyesült államokbeli Minneapolis Város Önkormányzatától díszpolgári címet kapott. A nyolcvanas évtizedben a városkörnyéki igazgatást és a kétszintű igazgatást érintő koncepcionáló és kísérletet vezető munkájáért elnyerte a Munka Éremrend Ezüst Fokozatát. A rendszerváltás után, 2000-ben a Belügyminisztériumtól megkapta a Kiváló Tudományos Munkáért Díjat. 2006-ban a Közigazgatástudományi Kartól kiemelkedő szakmai tevékenységéért Magyar Zoltán emlékérmét kapott. Tudományos tevékenységének fontos nemzetközi elismerését jelentette, hogy 1998 és 2007 között, tudományágának világszervezete, a Nemzetközi Közigazgatástudományi Intézet háromszor választotta meg alelnökének.

3. A rendszerváltoztatás történelmi átalakulási folyamatában, 1989 májusa és 1994 augusztusa közti időben, új típusú, jelentős szakmai feladatokat kapott. Önkormányzati és más belügyi-igazgatási feladatkörökben vezető köztisztviselői állást vállalt a Belügyminisztériumban. Előbb közigazgatási ügyekért felelős miniszterhelyettesnek, majd 1990 áprilisától közigazgatási államtitkárnak kérték fel. Szakmai vezetőként részt vett a rendszerváltoztatás, valamint ezen belül a közigazgatás modellváltás előkészítésének és megvalósításának kormányzati folyamataiban. 1994 és 1998 között közigazgatás korszerűsítési kormánybiztosként a rendszerváltáskor kialakított decentralizált és dekoncentrált helyi igazgatási, valamint központi igazgatási modellek szükséges korrekciójának és továbbfejlesztési

irányainak kidolgozásáért volt felelős. 1998 és 2001 szeptembere között a Magyar Közigazgatási Intézet Főigazgatói feladatai mellett megbízták a Miniszterelnöki Hivatal nemzetközi közigazgatási ügyekért felelős miniszteri biztosának. 2001 nyarán a köztársasági elnök rendkívüli követé és meghatalmazott miniszterré nevezte ki. Ebben a rangban szakdiplomata volt az OECD közigazgatási és kormányzati témákkal foglalkozó témacsoportjai mellett és a MEH, valamint a Belügyminisztérium megbízásából utazó szakköveti feladatokat teljesített az európai közigazgatási térség államainak és az itt működő nemzetközi szervezetek közigazgatással foglalkozó részlegeinél.

Fejlesztési típusú államigazgatási feladataihoz jó alapot adott a gyakorlat-orientált rendszertani, oktatási-kutatási tevékenysége, valamint a bevezetendő új rendszer főként nyugat európai modell-országainak tanulmányozása során szerzett ismeretanyag. Közigazgatási miniszterhelyettesként többek között kidolgozta a leendő önkormányzati törvény szabályozási koncepciójának alapvonalait, 12 politikai párt, mozgalom által delegált szakemberek és elméleti szakemberek alkotta törvényelőkészítő bizottság vezetőjeként összegezte a Helyi Önkormányzatok Európai Kartájának kereteibe beilleszthető szabályozási alternatívákat, a szövegtervezetet hazai és nemzetközi vitára bocsájtotta, majd átadta a rendszerváltoztató kormány politikai vezetőinek. 1989 második felétől munkatársával a bevezetendő demokratikus jogállamisággal ütköző, nem gazdasági tárgyú hatályos joganyag átfogó deregulálására tett javaslatot. Közigazgatási államtitkárként egyebek között szakmailag irányította, illetve összehangolta az önkormányzatokra vonatkozó kétharmados törvények, más törvények, kormány- és miniszteri rendeletek előkészítését. A kormányzat Közigazgatási Államtitkári Értekezletének résztvevőjeként bekapcsolódott a többi minisztérium által kidolgozott rendszerváltó jogszabálytömeg tervezeteinek véleményezésébe. A Belügyminisztériumot képviselte a szabadon választott Országgyűlés állandó bizottságainak ülésein, a bizottságok kormánypárti és ellenzéki képviselői számára – kérésükre – szakmai segítséget nyújtott, felkarolta a kompromisszumot kereső felvetéseiket. Minisztere, illetve a miniszterelnök egyetértése esetén beillesztette azokat a kormányzati tervezetek fő vonalainak keretébe, szakmai oldalról segítette a politikai döntéshozók akkor lehetséges közmegegyezését. Közigazgatás-korszerűsítési kormánybiztosként átfogó koncepciót és intézkedési tervezet dolgozott ki az egész közigazgatási rendszer továbbfejlesztési feladataira. Összegyűjtötte a minisztériumok és a szakmai szövetségek korrekciós vagy modellt kiteljesítő javaslatait, ezeket kormány-előterjesztés keretébe foglalta. A ciklus közepén a kormánytöbbség – a kisebbik koalíciós partner ellenszavazatai ellenében – elfogadta a reformtervet, de abból a ciklus hátralévő részében viszonylag keveset valósított meg. Fejlesztő típusú állami vezetői feladatait politikus vezetőnek alárendelt szakmai vezetőként látta el. E tevékenysége során a demokratikusan megválasztott mindenkori kormánytöbbség programjainak általános keretében és annak fő céljaihoz igazodva tárt fel fejlesztési megoldásokat,

ezeokról a mindenkori politikai vezető döntött. A döntés nyilvánosságra hozatalát megelőzően azonban, a döntéshozó személy számára lojálisan, mindig kifejtette esetleges ellenvéleményét. Hasonlóan járt el, ha szakterületét érintően – szerinte – jogállamilag hibás országos kezdeményezést akart elindítani más kormánypárti politikus. Verebéli Imre a fejlesztő típusú szakmai tevékenységében azon szellemi irányzat követői és művelői közé tartozott, aki elutasította az alulméretezett, elgyengített és elolcsósított végrehajtó hatalmi felfogásokat. Hasonlóan elutasító volt a szükségeshez képest túlméretezett végrehajtó hatalom iránti politikai vagy apparátusi törekvésekkel szemben is. Nyugati minták középtávú tapasztalatai alapján vallotta, hogy a demokratikusan eldöntött közfeladatokhoz vagy hozzá kell rendelni a kellő közigazgatási kapacitást és a kellően erős állami és önkormányzati jogosítványokat, vagy ha ez az átmeneti válsághelyzetek idején gazdaságilag kevésbé lehetséges, akkor inkább a közfeladatok kevésbé fontos részét kell szűkíteni. Álláspontja szerint a közigazgatási korszerűsítések módszereivel lényegesen csökkenthető és egyszerűsíthető az igazgatási eljárások és szervezetek bonyolultsága, az ügyintézés időtartama, az erőforrásokat pazarlóan felhasználó igazgatási szervezetek rákényszeríthetők a költségtakarékosabb magatartásra. Az ilyen módon is korszerű és erős közigazgatás képes arra, hogy hasonló irányú változásokat generáljon az irányítási-felügyeleti körébe tartozó közszolgáltató szervezeteknél. Verebéli Imre az általa vezetett központi hivatalokba a fejlesztő munka végrehajtási szempontú véleményezése, kritizálása céljából, továbbá a már elhatározott fejlesztések megbízható megvalósítása érdekében, maga mellé a gyakorlatban hosszabb időt eltöltött és kiválóan felkészült kollegákat gyűjtött össze, és motivált. A motivációt alapvetően a rendszerváltás történelmi korszaka és feladatai adták. Ehhez járult, hogy munkatársai a végrehajtási munkában kellő önállóságot és stabilitást élvezhettek. A hivatalt irányító politikai vezetők a demokratikus váltógazdálkodás és a miniszterelnökök hatékonysági törekvései következtében többször változtak, de a jól dolgozó köztisztviselői személyi állomány a Verebéli Imre által vezetett hivatalokban stabil maradt.

A fejlesztési és a gyakorlati megvalósítás államszervezési feladataihoz széleskörű nemzetközi tevékenység társult. A külföldi tapasztalat-szerző, valamint a magyar eredményeket és jó korrekciós lépéseket külföldön bemutató nemzetközi munkájával Verebéli Imre személyesen közreműködött a magyar közigazgatás ismertségének és elismertségének növelésében. A hazai előkészítő munkálatokba bevonta az Európa Tanács és az Európai Unió, a nyugati modell-országok szakértőit. 1993-ban, elsőként a volt szocialista országok közül, Magyarország képviselőjében az Európa Tanácsnál aláírta a Helyi Önkormányzati Kartához való csatlakozást. Miniszteri biztосként és

közigazgatási szakkövetként határozott nemzeti érdekérvényesítésre törekedett az Európai Unió közigazgatási kapacitás fejlesztésével foglalkozó szakhivatalnokainál, valamint az OECD szakbizottságaiban. Kezdeményezte az OECD hatékony közkormányzási témákkal foglalkozó, összegző kiadványainak magyar nyelvű megjelentetését, megszervezte magyar szakemberek OECD-beli látogatását és tájékoztatását.

Tudományos kutatóként és vezető közigazgatási tisztviselőként szakmájában rendszeresen segítette az új szakmai-társadalmi szervezetek létrejöttét és működését. 1988-ban tudományosan előkészítette és intézetigazgatóként közreműködött a Tanácsai Önkormányzatok Országos Szövetsége megalakulásában, 1990 után az új néven (Települési Önkormányzatok Szövetsége) átalakult szervezetet szakmailag támogatta. 1990 és 1994 között segítette a Magyar Máltai Szeretetszolgálatnak az állami katasztrófavédelmi feladatokban való részvételét. 1990-ben közreműködött a Köztisztviselői Kar megalakításában, pénzügyileg támogatta pályázataikat és konferenciáikat, kikérte, és sok esetben figyelembe vette szakmai érdekepviseleti véleményeiket. 2006-tól részt vett a szervezet jogutód szervezetének vezetésében, 2007-ben pedig a Közzszolgálati Tisztviselők Szakmai Szervezeteinek Szövetsége elnöki tisztségét töltötte be. A Magyar Zoltán Népfiiskolai Társaságot megalakulása óta segíti, 2008-ban megkapta a Népfiiskola Támogatója címet, majd 2010-ben tiszteletbeli taggá választották.

A rendszerváltoztatásban és az azt követő időszakban végzett munkáját miniszteri és önkormányzati díjakkal, szakmai-társadalmi díjjal, valamint köztársasági elnöki kitüntetéssel ismerték el. Az első önkormányzati törvényt előkészítő munkájáért a belügyminisztertől 1990 augusztusában Eötvös József emlékszobrot vehetett át. Ezt követően az Egyesült Államok meghívására kiutazó parlamenti delegációvezető köztisztviselő tagjaként megkapta Minnesota Állam díszpolgári címét. Közigazgatási államtitkári munkájáért 1994-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztjével tüntették ki. 1995-ben Vas Megye Közgyűlése Vas Megyéért díjat adományozott számára. 2004-ben eredményes közigazgatás fejlesztési és korszerűsítési tevékenységéért a belügyminisztertől megkapta a Közzszolgálatért Érdemjel Aranyfokozatát. Szakköveti munkáját 2006-ban Batthyány Lajos díjjal ismerték el. 2011-ben a jog- és a közigazgatás területén működő szakmai szervezetek, valamint az MTA Állam- és Jogtudományi Bizottsága szakmai pályafutásáért Deák Ferenc Díjban részesítette.

A fenti összegzés alapjául szolgáltak Verebéli Imre szakmai életrajzai, a bibliográfiában idézett munkái, a vele folytatott beszélgetések, életrajportok (Bibliográfiái jegyzék 1993, Szociográfiái kötet. Széchenyi Alumni Magazin 2011 Tél).